

УДК 378.147

Межуєва І. Ю.

МЕТОД КЕЙСІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕМОВНОГО ВУЗУ

Стаття присвячена методиці кейс-стаді, яка використовується під час вивчення іноземної мови з метою формування професійної комунікативної компетенції студентів. У роботі висвітлені головні риси цього методу, класифікація кейсів, етапи роботи з ними, а також надані практичні рекомендації.

Ключові слова: кейс, метод кейсів, технологія, професійна комунікативна компетенція, навчання іноземній мові.

Межуєва И. Е. Метод кейсов в процессе формирования профессиональной коммуникативной компетенции студентов неязыкового вуза. – Статья.

Статья посвящена методике кейс-стади, используемой при обучении иностранному языку с целью формирования профессиональной коммуникативной компетенции студентов. В работе освещены отличительные особенности этого метода, классификация кейсов, этапы работы с ними, а также даются практические рекомендации.

Ключевые слова: кейс, метод кейсов, технология, профессиональная коммуникативная компетенция, обучение иностранному языку.

Mezhuyeva I. Yu. Case-study in the process of forming the communicative competence of non-linguistic students. – Article.

The given article is devoted to case-study method used in the process of foreign language teaching, which aims to form students' professional communicative competence. It highlights the distinctive features of this method, the classification of cases, the stages of working with them, as well as practical recommendations.

Key words: case, case-study, technology, professional communicative competence, foreign language teaching.

Постановка проблеми. Питання використання методу кейс-стаді у вищій професійній освіті є досить актуальним, що пояснюється двома причинами. Перша причина полягає в загальній тенденції розвитку вищої освіти відповідно до Закону України «Про вищу освіту», її орієнтації на формування професійної компетентності, зокрема на основі знання хоча б однієї іноземної мови. Особлива увага приділяється здатності до постійного навчання й самовдосконалення. Друга причина полягає в підвищенні вимог до якості підготовки фахівців. Розширення міжнародних контактів між людьми, що займаються одним видом діяльності, але говорять різними мовами, зумовлює необхідність поглибленого вивчення професійного аспекту іноземної мови. Діяльність сучасного підприємця, менеджера є ситуаційною, тобто визначається ситуаціями, що є на ринку праці, товарів і послуг. У зв'язку із цим актуальність пошуку комунікативних технологій і активних методів навчання (рольова гра, проектна робота, конференція, дискусія і т. ін.), які відповідають сучасним цілям викладання іноземної мови у вузі й спрямовані на розвиток професійної компетентності, не викликає сумнівів. До найбільш ефективних методик викладання іноземної мови належить кейс-метод, заснований на навчанні шляхом розгляду конкретних завдань-ситуацій (кейсів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Уперше метод кейсів був застосований в учбовому процесі в Гарвардському університеті в 1870 р. Перші кейси були опубліковані в 1925 р. у Звітах Гарвардського університету про бізнес. У 20-і роки кейс-метод («метод казусів») використовувався й у нашій країні викладачами економічних дисциплін, але потім на довгий час був забутий. Сьогодні

ні є дві школи кейс-стаді – Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська). У рамках американської школи метою вирішення кейса є пошук єдиного правильного рішення, європейська школа вивчає кейси, виходячи з багатоваріантності вирішення проблеми. За об'ємом європейські кейси містять 10–12 сторінок, американські кейси більші – 20–25 сторінок тексту, а також 8–10 сторінок ілюстрацій.

На думку П. Петріченко, в Україні найбільшим розробником бізнес-кейсів є Києво-Могилянська бізнес-школа [5].

Іншомовна комунікативна компетентність із погляду формування готовності студентів здійснювати спілкування в певному професійному середовищі досліджувалася на прикладі таких груп фахівців: майбутніх інженерів (І. Галімізянова, О. Мінеєва, Н. Патяєва), медиків (Г. Архипова), екологів (Е. Бібікова, С. Дікарева), юристів (Ж. Глотова), економістів (І. Волгжаніна, С. Кузнецова, Г. Петрова).

Вивчення педагогічних досліджень дозволило підтвердити актуальність і недостатнє висвітлення проблеми формування іншомовної професійної комунікативної компетентності.

Таким чином, визначилася проблема дослідження, вирішення якої вимагає відповіді на запитання: «Як використовувати кейс-метод у формуванні іншомовної комунікативної компетентності студентів найбільш продуктивно?».

Мета статті – проаналізувати й з'ясувати ефективність використання кейс-методу у формуванні професійної комунікативної компетентності під час викладання англійської мови студентам немовних вузів, а також розглянути практичні шляхи його застосування.

Виклад основного матеріалу. Метод кейс-стаді (від англ. case – випадок, ситуація) – імітаційний активний метод, що полягає в проблемно-ситуаційному аналізі. Мета методу – здобуття й удосконалення знань, навичок і вмінь у таких галузях: виявлення, відбір і вирішення проблем, робота з інформацією, аналіз і синтез даних, обмірковування аргументів, робота з припущеннями й висновками, оцінка альтернатив, ухвалення рішень. «Наразі метод кейс-стаді часто використовується в зарубіжній практиці бізнес-освіти і вважається одним із найбільш ефективних способів навчання студентів навичкам вирішення типових проблем, що виникають в економічній діяльності тієї або іншої фірми, компанії» [7].

М. Долгоруков відносить метод «Case study» до «просунутих» активних методів навчання. Цей метод має сильні сторони, до яких можна віднести такі:

- можливість роботи в групах на єдиному проблемному полі;
- використання стислої інформації, що знижує міру невизначеності в умовах ліміту часу;
- використання принципів проблемного навчання;
- можливість не лише пізнавати, але й глибоко осмислювати теоретичні концепції;
- можливість створення нових моделей діяльності;
- вироблення навичок простого узагальнення інформації [7].

Кейс як інтелектуальний продукт має свої джерела. Теза про те, що життя є джерелом кейсів, напевно чи в когось викликає сумнів. Заслуговує на обговорення лише те, якою мірою воно зумовлює зміст і форму кейса. Суспільне життя у всьому своєму різноманітті є джерелом сюжету, проблеми й базой фактів для кейса. Іншим джерелом є освіта. Вона визначає цілі й завдання навчання й виховання, які інтегровані в кейс-метод. Наука – це третє джерело кейса. Вона задає дві ключові методології, які визначаються аналітичною діяльністю й системним підходом, а також безліччю інших наукових методів, які інтегровані в кейс і процес його аналізу.

Співвідношення основних джерел детермінації кейса може бути різним. У реальній практиці конструювання кейсів найчастіше спостерігається домінування одного з джерел. Такий підхід може бути покладений в основу класифікації кейсів по мірі впливу їх основних джерел. Тут можна виділити практичні кейси, які відображають абсолютно реальні життєві ситуації; навчальні кейси, основним завданням яких є навчання; науково-дослідні кейси, орієнтовані на здійснення дослідницької діяльності.

Кейс-метод у викладанні англійської мови може бути використаний з урахуванням специфі-

ки предмета. У рамках немовного вузу можна виділити два рівні підготовки студентів із дисципліни «іноземна мова». Перший рівень – це загальна мовна підготовка. Другий рівень – це професійна мовна підготовка, яка передбачає оволодіння професійною термінологічною базою й професійними особливостями мови. Щоб сформувати в студентів необхідні вміння й навички в тому або іншому виді діяльності під час спілкування іноземною мовою, а також лінгвістичну компетенцію на рівні, визначеному програмою й стандартом, необхідна активна усна іноземномовна практика для кожного учасника освітнього процесу. Метод кейс-стаді є чудовим способом формування професійної комунікативної компетенції позамавним оточенням.

Метод заснований на таких положеннях:

- 1) завдання викладача – активізувати студентів на пошук різних варіантів рішень, оскільки немає однозначної відповіді на поставлене запитання;
- 2) рівноправ'я всіх сторін у процесі обговорення, оскільки акцент у навчанні поставлений на вироблення знань, а не на освоєння готових істин, запропонованих викладачем;
- 3) окрім вироблення нових знань, результатом роботи по методу кейс-стаді є формування навичок професійної діяльності, розвиток системи цінностей, життєвих установок і світовідчуття [2, с. 45].

Незважаючи на все різноманіття видів кейсів, усі вони мають типову структуру:

- ситуація – випадок, проблема, історія з реального життя;
- контекст ситуації – хронологічний, історичний, контекст місця, особливості дії чи учасників ситуації;
- коментар до ситуації, представлений автором;
- питання чи завдання для роботи з кейсом;
- додатки.

Кейс може бути представлений у мультимедійному або друкарському вигляді, доповнений навчальним матеріалом у вигляді фотографій, таблиць або діаграм.

Метод кейс-стаді належить до активних методів навчання і, безумовно, є ефективним засобом під час вивчення професійної іноземної мови в немовному вузі. Що стосується його переваг, то можна відзначити застосування принципів проблемного підходу до вивчення іноземної мови для здобуття навичок іноземномовного спілкування на професійні теми. При цьому процес навчання будується так, щоб можна було врахувати практично всі аспекти реальної життєвої ситуації; запропонувати вирішення проблеми, описаної в кейсі, проаналізувати й обговорити її іноземною мовою. У процесі роботи над матеріалом студентів не ставиться завдання заучувати економічний текст

іноземною мовою, в якій до того ж «лякаюча» кількість термінів, адже від нього вимагається не лише знання й розуміння економічної термінології, але й уміння використовувати її в повсякденному професійному спілкуванні (як письмовому, так і усному). Метод допомагає розвинути вміння й навички не лише монологічного мовлення, але й діалогу.

Ще однією перевагою цього методу є те, що робота над кейсом вимагає цілеспрямованих зусиль і творчого мислення. Матеріали кейсу надаються у впорядкованій формі, а не нагромаджуються безладно, і це допомагає учневі залучитися до самостійного вирішення поставленого перед ним завдання [1, с. 44]. Проте, будучи складним і ефективним методом навчання, кейс-метод не є універсальним і особливо успішно застосовується лише в поєднанні з іншими методами викладання іноземної мови, оскільки сам по собі не закладає обов'язкового нормативного знання мов.

Також слід сказати про відсутність професійних кейсів. Це означає, що той, хто захоче використовувати цей метод у своїй роботі, стикнеться з проблемою пошуку відповідного кейса або самостійним розробленням і написанням кейсів. Ефективним у цьому плані було б створення певного банку кейсів і обміну ними серед представників освіти, що працюють із цим методом.

У ході обговорення кейса у студентів неминуче формуються соціально-комунікативні навички й уміння. Серед них можна виділити такі:

- працювати як індивідуально, так і в команді;
- поєднувати теоретичні й практичні навички у вирішенні конкретних завдань; оцінювати й відбирати необхідну інформацію, не звертаючи увагу на надлишкові відомості;
- інтерпретувати відомості й робити висновки;
- залучати міждисциплінарні знання;
- мислити й діяти нестандартно;
- аргументувати свою точку зору й давати оцінку чужій думці;
- формулювати думку іноземною мовою [4, с. 89].

Самостійна робота студентів займає важливе місце у використанні методу кейс-стаді для формування професійної комунікативної компетенції. Студентам необхідно вивчити відповідний теоретичний матеріал, використовуючи конспект лекцій, навчальні посібники й інші компактні методичні видання. Непідготовленість студентів, нерозвиненість їхньої мотивації може призвести до поверхового обговорення кейса, тому кейс-метод на заняттях з англійської мови рекомендується застосовувати на старших курсах, оскільки необхідно мати певний запас знань за фахом і достатній рівень володіння англійською мовою [8, с. 55].

Від викладача вимагається ретельна підготовка до роботи з кейсом. Насамперед, він сам повинен

детально проаналізувати кейс. У процесі обговорення кейса викладач виступає зі вступним і завершальним словом, підтримує діловий настрій в аудиторії. Під час колективної роботи він фокусується на тому, який вклад в обговорення вносить або міг би внести кожен студент, яким чином просувається міркування в напрямку остаточного вирішення проблеми [3, с. 350]. Викладач повинен утриматися від відповідей на запитання. Замість цього він ставить запитання, які провокували б реакцію студентів, на яку можна було б «спиратися», щоб перейти до колективного обговорення проблеми. Ключові запитання викладача під час аналізу ситуації такі: «Що ви зробили?», «Які аспекти дії ви вважаєте правильними?», «Що можна було зробити краще?», «Як ви можете вирішити цю проблему?», «Що ми могли б зробити?», «У чому полягає проблема?», «Які можливі шляхи вирішення проблеми?». У процесі обговорення зав'язується дискусія, і в спорі народжується істина.

Роботу над кейсом можна розділити на певні етапи.

1 етап – знайомство із ситуацією, її особливостями. Студенти самостійно протягом 10–15 хвилин аналізують вміст кейса, виписуючи при цьому цифрові дані, найменування й іншу конкретну інформацію. У результаті в кожного студента має скластися цілісне враження про вміст кейса.

2 етап – виділення основної проблеми. Ознайомлення з питаннями до кейса. Викладач оцінює ступінь розуміння запропонованого кейса й оголошує програму роботи. Формуються робочі підгрупи по 3–5 чоловік. Кожна підгрупа розташовується в якому-небудь місці аудиторії, по можливості, на невеликій відстані одна від одної.

3 етап – пропозиція концепції рішення. Студенти в підгрупах починають обговорення, при цьому кількість запропонованих ідей має бути якомога більшою; висловлені ідеї дозволяється комбінувати, видозмінювати, покращувати; проводиться пошук необхідної інформації, відсутньої в кейсі.

4 етап – аналіз наслідків ухвалення того чи іншого рішення. Студенти здійснюють спільний аналіз як найбільш вдалих, так і невдалих рішень, вчать конструктивно відповідати на критику своїх опонентів.

5 етап – презентація результатів і підбиття підсумків. Оцінка роботи студентів у рамках кейса має свою специфіку. Трудність полягає в оцінюванні вкладу кожного учасника в процес обговорення й пошук рішення. Викладачеві слід бути об'єктивним, пред'являти єдині вимоги й аргументацію оцінок.

Метод кейс-стаді дозволяє під час вирішення практичних завдань застосувати теоретичні знання, дає можливість розвинути навички роботи з різноманітними джерелами інформації. Студенти

не отримують готові знання, а вчаться здобувати їх самостійно. Це найкращим чином впливає на засвоєння навчального матеріалу, оскільки рішення, прийняті в життєвій ситуації, запам'ятовуються швидше, ніж завчені правила. Окрім цього, під час використання такого методу в студентів розвивається мотивація до навчання. У цьому методі немає таких недоліків, як відсутність емоцій, зворотного зв'язку. Навпаки, за рахунок створення комфортної обстановки в кожного студента, як правило, виникає бажання висловитися, викласти свою точку зору, долається страх говорити іноземною мовою. Отже, ця інтерактивна технологія навчання має величезні перспективи для професійної підготовки майбутніх фахівців.

Висновки. У роботі ми проаналізували ефективність використання методу кейсів для формування професійної комунікативної компетенції з іноземної мови. Було встановлено, що педагогічний потенціал методу case-study значно більший

за педагогічний потенціал традиційних методів навчання. Результатом використання цього методу під час викладання іноземної мови є не лише знання, але й комунікативні навички з професійної діяльності, зокрема іноземною мовою, які були застосовані на практиці.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що метод кейс-стаді, по-перше, дає студентам відмінну можливість працювати з реальними проблемними ситуаціями (кейсами); по-друге, впливає на професіоналізацію студентів, сприяє їх дорослішанню, формує інтерес і позитивну мотивацію до навчання; по-третє, сприяє використанню автентичного іншомовного матеріалу; по-четверте, реалізує можливість спілкування іноземною мовою. Усе це робить метод кейсів однією з найбільш результативних технік формування професійної комунікативної компетенції з іноземної мови, а отже, ефективним способом реалізації професійної підготовки студентів.

Література

1. Долгоруков А. Метод case-study как современная технология профессионально ориентированного обучения / А. Долгоруков [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.evolkov.net/case/case.study.html>.
2. Дубинина Г. Технология применения кейс-анализа в процессе обучения иностранному языку / Г. Дубинина // Инновационные подходы в обучении иностранным языкам. – М. : Рема, 2010. – С. 81–90.
3. Куимова М. Метод case-study в обучении иностранному языку студентов старших курсов неязыковых специальностей / М. Куимова, Д. Евдокимов, К. Федоров // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – Тамбов : Грамота, 2013. – № 3(21). – Ч. 1. – С. 88–90.
4. Панфилова А. Инновационные педагогические технологии. Активное обучение : [учеб. пособие для студ. учреждений высшей проф. образования] / А. Панфилова. – М. : Академия, 2012. – 192 с.
5. Петриченко П. Метод кейсов: преимущества и недостатки / П. Петриченко [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ru.osvita.ua/add-education/mba-ukraine/36530>.
6. Покушалова Л. Метод case-study как современная технология профессионально ориентированного обучения студентов / Л. Покушалова // Молодой ученый. – 2011. – № 5. – Т. 2. – С. 155–157.
7. Стародубцева Е. Кейс-стади как современный метод профессионально-ориентированного обучения иностранному языку студентов и аспирантов экономических специальностей / Е. Стародубцева // Труды МГТА : электрон. журн. – 2011. – Вып. 18. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.e-magazine.meli.ru/vipusk18.htm>.
8. Teaching Communication : Theory, Research, and Methods / ed. by J. Daly, G. Friedrich, A. Vangelisti. Lawrence Erlbaum Associates, Inc., Publishers, 1990. – 511 p.